

MAGYAR NEMZET — CSEH BIRODALOM.

AMIDŐN Lord Rothermere szemére hányta Benesnek a felvidéki magyarság elnyomatását, a csehszlovák külügyminiszter azt felelte, hogy a régi Magyarországon is elnyomták a nemzetiségeket. Rothermere viszonzvását ismerjük; csak a személyes vitában kötelező udvariasság mérséklete különbözteti meg e választ attól, amit egy honfitársa elméletben mond: 'Régi sérelmeket eleveníteni fel, új sérelmek állandósításának igazolása gyanánt, gyalázatos bűn, melyet mindenkép el kell ítélni.'¹ A magyar válasz persze más. Mi sohasem fogjuk megérteni azt a ránkragadt vádat és legalább is világosan látjuk, hogy súlyosan elmarasztalt 'nemzetiségi' politikánk előfeltételei egészen mások voltak, mint a mai Csehszlovákia esetében.

Csakugyan ki lehet mutatni, hogy az ezeréves magyar államnak legmélyebb alapjaiban egészséges nacionalizmusával ellentétben a cseh birodalom szerkezeti tényei — eleve lehetetlenné téve az államalakulás egyenletes kifejlődését — szükségképpen adtak életet egy minden ízében egészségtelen belpolitikai imperializmusnak.

CSEHORSZÁG népszavazás nélkül, a fegyverek jogán és a nagyhatalmak erőszakos diktátuma alapján jutott a Felvidék birtokába; ez semmikép sem volt a demokrácia útja. S ha elfogadná is valaki a Millerand-levelnek azt az érvét, hogy az antant a néphatározatot, mint önként értetődőt, jogosan előlegezhette: akkor sem lehet demokratikus igazolást találni arra, miért rendezkedett be Csehország a Felvidéken antidemokratikusan. Miért nem formált autonóm tartományt a Szlovenszkóból² és miért kobozta el az ősi vármegyék önkormányzatát? Persze, a felvidéki vármegyék nagy részében magyar többségű törvényhatóságok kerültek volna ki egy demokratikus választási harcból és ezekkel aligha boldogult volna a prágai kormány. De amidőn a régi vármegyék helyett az ú. n. nagyzsupák létrejöttek, immár mindenütt tót többséggel, ezek is csupán amolyan névleges autonómiát nyertek és valóságban teljesen ki vannak szolgáltatva a cseh kormány és bürokratikus közegei önkényének.

Az ellenvetésre el vagyunk készülve. Mi erősen 'anglomániások' lévén, megszoktuk a demokrácia kérdését is angol szemmel nézni.

¹ Sydney Herbert, *Nationality and its Problems*. p. 38.

² Nem beszélve a Ruszinszkóról, amelynek mai kezelése még a St. Germain-en-Laye-ben kötött nemzetközi szerződés szövegével is ellentétben áll. Egyébként mindaz, amit a tótokról és a Szlovenszkóról mondani fogunk, a potiori vonatkozik a ruténekre és a Ruszinszkóra is.

E szerint a 'demokrácia legfőbb eszménye az önkormányzat'. De nem így a francia felfogásban; és Franciaország régen rászoktatta az ő szellemi hűbéreseit, hogy úgy nézzenek reá, mint a demokrácia szentföldjére. A cseh állami berendezkedésnek is valóban a francia a prototípusa.

Csak hogy nagy ám a különbség. Franciaország bürokráciája a legrégebb európai hagyományokkal dicsekedhetik. Presztízsének gyökerei még az Ancien Régime-be nyúlnak vissza, s e presztízs csak öregbedett azóta a nagy forradalom és a nagy császárság dicsőségével. A köztársaság voltaképp nem is tett egyebet, mint hogy az abszolút uralkodónak szuverén személyiségét szétosztotta a bürokrácia tagjai között és a parlamentet odatette dísznek, 'beszélő-boltnak' — ahogyan Carlyle mondaná — amelyben a nemzet kiszónokolhatja magát és gyönyörködhetik a maga állítólagos szuverénításában. Azelőtt az uralkodó volt a francia állam, ma a bürokrácia az és ezért lehet Franciaország kormányzata a demokrácia ellenére is valamennyire stabil. Ez az államot jelentő bürokrácia pedig az etnosz, társadalmi szerkezet és szellem tekintetében tökéletesen homogénnek mondható francia nemzetből kerül ki s ezért ezt joggal képviselheti.

Nem így Csehszlovákiában. Itt a párizsi laboratórium a cseh nemzet hegemoniája alatt nemzeti, kulturális és etnikus kisebbségek egész halmazának összeolvasztásával kísérletezett. Következésképpen itt a cseh nemzetből és tőle függő „outcast“ elemekből álló kormányzat és bürokrácia nem képviseli a Csehszlovákia területi kereteibe beszorított egyéb társadalmakat s mivel az országgyűlés összetétele is olyan, hogy a nem-cseh elemek majorizálása állandóan biztosítható, következőképpen a francia mintájú cseh demokrácia voltaképp a moderm 'belpolitikai imperializmus' mintaesete — amint ezt német részről találóan állapították meg.¹

A német kritika ezt a tényt a fiatal éretlenségében túlbuzgó cseh faji sovinizmus rovására írja; azt hiszi, hogy ez a gyermekbetegség leküzdhető lesz s a csehek maguk belátják majd tévedésüket és azt, hogy Csehszlovákia fennmaradását csak az igazi demokrácia és a föderalisztikus megoldás segítségével fogják biztosíthatni.

Figyelemreméltó, hogy ez az ítélet és ez a remény a szudétanémet álláspont kifejezése, mert csak akkor volna igaza, hogyha a történeti Bohémiára vonatkoznék. Annak keretei közt a sorsközösségre utalt cseh és német elem kiegyezése valóban elkerülhetetlen szükségesség. De a mai formájú Csehszlovákia fenntartására és kormányzására más lehetőség nincs, mint az 'imperialisztikus'. Az új alakulat ezzel áll, vagy bukik.

A Csehszlovákia létrejötte utáni időkben az új honalapítókat az a megismerés vezette, hogy egy autonóm Szlovénkóban a vezetés, a magára hagyott társadalmi és politikai gravitáció természetes útján ismét csak a magyar és ú. n. magyarón értelmiség kezébe kerülne, lévén ez a lakosságnak legtekintélyesebb és politikailag egyedül érett rétege. A demokratikus önkormányzat követelményeinek megfelelni, annyi lett volna

¹ Johann Urban, Irrwege des tschechischen Staatsgedankens, Ztschr. f. Politik. XIV. 515.

tehát, mint eleve lemondani a csehszlovák állameszméről. Hogy erre az önmegtágadásra a cseh argonauták nem voltak képesek, megérthető. £ mellett nyilvánvaló, hogy az egész csehszlovák nemzetiségi mozgalom érthetetlen marad, ha nem vesszük figyelembe azt, hogy mozgatói el voltak tökéelve, a tótságot még közömbössége dacára, sőt akarata ellenére is 'megmenteni' a szláv kultúra számára. Ez utóbbi pedig a fennálló körülmények között csak a cseh kultúrát jelentette. Valóban: a leglelkesebb csehszlovák apostolok kijelentéseiben gyakran figuráit az a gondolat, hogy a tótság egészséges, földszagú etnosza 'rezervoáru' kell, hogy szolgáljon a cseh kultúrhordozók seregének.

Következőleg el kell ismerni, hogy a cseh imperializmus a maga törekvéseivel jóhiszeműen merít egy végső, s az elméleti vitába be nem vonható világnézeti alapból, amelynek alfája és ómegája a cseh kultúra abszolút értékességébe vetett hit. A régi magyar művelődéspolitikai világnézeti háttére forma szerint egészen hasonló ezzel. Csak-hogy több volt benne a realitás. Mert a társadalomtörténeti fejlődés tényei ellenében a esdi felfogás utópikusán túlbecsüli a nyelvrokonság jelentőségét. A nyelv csupán eszköze az irodalomnak, mint a művelődés egy részének: korántsem jelenti az egész irodalmat és még kevésbé az egész kultúrát. A magyar nyelv éppen azért lehetett a kultúrpropaganda hathatós eszközévé, mert a magyar irodalom ugyanannak a természeti, népi és társadalmi környezetnek a szülőtte, amelyben Szent István birodalmának nem magyarajkú törzsei is élnek: következőleg jellegzetes motívumai éppenséggel azok, amelyek alkalmasak arra, hogy a kifejezett tartalom megértését s a kifejezett érzelmek átvételét biztosíthassák. A legfeltűnőbb bizonyítéka ennek az igazságnak az a tény, hogy ott, ahol a nyelv kifejező jelentősége alászáll: a magyar dal a tótnak is természetes szívbéli orgánuma, sőt a magyar lélek egyik legszebb alkotásának, a kuruc-nótának a szép hegyes-völgyes, méla Felső-Magyarország: a tótok és rutének földje az édes hazája. S van-e a tót léleknek mélyebb ismerője és szeretetteljesebb interpretátora mint Mikszáth?

A nydv tehát nem egyenlő az irodalommal, az irodalom nem a kultúrával, a kultúra pedig szoros függésben van a természeti, népi és társadalmi környezettől. Az utóbbinak állandó alkata tagozódás által alakul ki s az egyszer így kialakult s megszilárdult szerkezetet átalakítani többé nem lehet. Legfeljebb az lehetséges, hogy a fennálló társadalmi szerkezet elsorvadása következtében egy új társadalom kifejlődése indul meg.

Nyilvánvaló, hogy a csehek a felvidéki társadalmi szerkezet mester-séges elsorvasztására törekszenek. E törekvéseikben talán az a meggyőződés bátorítja őket, hogy a felvidéki magyar rezsím csupán feudális eredetű 'osztályuralom' volt, a feudális elemek pedig bensőleg elszáradt felhámrétegek módjára amúgy is könnyen fejthetők le a demokratizált polgári társadalom szervezetéről: amint azt Csehországban valóban sikerült is elérni.

Csakhogy a rendi társadalom csak ott sorvad el, ahol a szerkezet korai megdermedése folytán, a továbbfejlődésre képtelenné válik; ahol ugyanis a társadalom és rezervoárja: a nép, kínai falakkal vannak

elrekesztve egymástól. Csehországban ez volt a helyzet, ámde a cseh és a magyar társadalom történeti alkata jelentékenyen és mondhatni diametrálisan elüt egymástól. Jászi Oszkár, mint szociológus, maga is ritkán lőtt nagyobb bakot, mint amikor azt a tételt állította fel, hogy a cseh nemzet sorsa 'rendkívül hasonlít' a magyar nemzet sorsához, amelynek főurait szintén részben kiirtották, részben germanizálták, melynek rendjeit szintén erőtlen gépezetté tudták tenni'.¹ Jászi a 'rendek' kifejezéssel fölényesen dobálózik és közben nem is jut eszébe megvizsgálni, hogy csupán számszerűt is minő teret foglalnak el ezek a rendek, egyfelől a régi cseh, másfelől a régi magyar közéletben.

Pedig ezek a számadatok szokatlanul érdekesek. A 19. század elején Magyarország és Erdély nem egészen 8 millió lakosából nemes férfi volt: 194.974. A nőekkel együtt bizvást tehetjük a nemesség teljes lélekszámát 400.000-re vagyis öt százalékra. Ezzel szemben Csehországnak mintegy 3.000.000 lakosára esett 14 herceg, 172 gróf, 79 báró és 95 lovag; összesen 360 nemes férfi.³ A nőekkel együtt tehát mintegy 750-re tehető a cseh nemesség lélekszáma s ez annyi mint két és fél tízezrelék. A cseh nemesség tehát legfeljebb úgy viszonylik a magyarhoz abszolút számokban, mint 1 az 500-hoz és arányszámokban mint 1 a 200-hoz.

Amott — a cseheknél — egy kisszámú, de mérhetetlenül gazdag oligarchiát látunk, amelyet a néptől minden tekintetben áthidalhatatlan szakadék választ el és amelynek nemzeti képviselő gyanánt elfoglalt alkotmányos jogállása csak névleges és inkább díszletszerű, (hiszen a cseh rendeket a koronataromány adminisztrációjából és a törvénykezésből a 18. század folyamán teljesen kiszorították a bürokratikus császári hatóságok), emitt — a magyaroknál — egy rendkívül népes arisztokráciát, amelyet erőteljes testületi szelleme súlyos tényezővé avat, amelynek sikerült megtartania a nemzet kezében a legfőbb kormányhatalom kivételével az egész állami gépezetet s amely e mellett a vagyoni állásnak legkülönbözőbb fokain élő egyéneket — a szabolcsi kiskirályoktól az árvái és túród 'bocskoros' tót urakig—foglalt magában, mint 'una eademque nobilitas': ugyebár még sem oly nagy a hasonlóság? S ez még kisebbé válik, hogyha a további fejlődést is tekintetbe vesszük, nevezetesen egyfelől azt, hogy a díszletként a levegőben függő cseh rendek alatt már a 18. században gyors lendülettel indul fejlődésnek egy modern kapitalista polgárság, holott Magyarországon a 19. század közepéig a polgári rend csak egy vézna kis réteg, amely engedelmesen húzódik meg a hatalmas úri rend szárnyai alatt; másfelől azt, hogy a magyar nemesség széles rétegei elegendő kiválasztási bázist, alkotmányos hagyományai pedig deendő politikai iskolát szolgáltatnak a nagytehetségű államférfiak 'kitermelésére', akiknek vezetése alatt a magyar nemesség helyes politikai tempóban, maga lépett a liberális reformmozgalom útjára — holott Csehországban a rendiség

¹ A nemzeti államok keletkezése és a nemzetiségi kérdés. 219. l.

² V. ö. J. C. B. Isinger, Generalstatistik des oesterreichischen Kaiserthumes. Wien u. Triest, 1807. 24. és 59. L; és G. Hassel, Statistischer Abriss des oesterreichischen Kaiserthums. Nürnberg u. Leipzig, 1807. 80. l.

felbontását egyrészt az uralkodóház, másrészt pedig a forradalmi gyökerekből kinőtt kremsieri (ausztriai) országgyűlés végezte el.

Természetes, hogy ilyen körülmények között a cseh főurak reakciós szellemű közjogi ellenzékesdijét hamar elöntötte az 'ifjúcsehek' polgári és nemzetiségi radikalizmusa s a fehérhegyi csata óta csupán halódó régi feudális Bohémia romjain felnőtt új cseh nemzetnek arculatára ez üti rá a maga bélyegét: holott a magyar úr vezér és mintakép marad a nem magyar etnoszból eredő (német, szláv, zsidó) polgárság és értelmiség szemében is.

Innen van az, hogy a magyar társadalomnak — úgy, mint az angol társadalomnak — domináns alkateleme az úgynevezett középosztály, amelynek gerince ma is a történeti köznemesség, de jelentős része már nem nemesi eredetű. E középosztályban tehát együtt vannak a népből felemelkedett elemek a régibb földbirtokos és tisztviselői arisztokrácia mindazon tagjaival, akiknek életszínvonala az úgynevezett 'jó mód*' feltételeinek általában megfelel. Magának a középosztálynak szellemét következőképpen e o i p s o az arisztokrata rétegek élet- és világfelfogása határozza meg, hiszen a szerényebb eredetű elemek úgyszólván egyenkint emelkednék fel a középosztályba s ez a felemelkedés rájuk nézve csak akkor fejeződik be, hogyha társadalmi befogadtatásuk, 'lovaggá ütésük', az úri társaságba való tényleges felvétellel megtörtént. Ennek pedig elengedhetetlen feltétele az úri gondolkodásnak, illetőleg az ezt ígérő biztos fellépésnek és jó modornak elsajátítása. Egyébként pedig a liberális arisztokratizmus régi mottója szerint: 'boni vini, boni viri non est quaerenda origo'. A rendi gyökerekből kinőtt liberális-arisztokratikus középosztály-alakulásnak ez a jelensége az, amelynek a magyar nemzet a maga propagatív, asszimiláló erejét köszönheti. Ez tette magyarrá minden etnosz talaján az emelkedő értelmiség székeit, a nagyobb városokat: hiszen ezekben a jó mód életszínvonalának elérése egyúttal a középosztályba való felemelkedéssel járt, már pedig a középosztályba felemelkedni annyit jelentett, mint az 'úriember'-nek átlagos életszínvonalára érve, egyúttal felvenni a magyar úri rend élet- és világfelfogását: azaz szellemileg asszimilálódni hozzá.

De a liberális-arisztokratikus szerkezetű társadalom környezetében még a nép egyszerű gyermekét is mondhatni arisztokratikus önérzet fűti. A földművelők és a kézművesek, a maguk rendjének hagyományos szerénységű életszínvonalán maradván is nyugodt rezignációval, sőt jóindulattal nézhetnek az ország politikai sorsát irányító urakra, mert egyik előtt sincs elzárva a lehetőség, hogy a fiát 'úrrá tegye'. A köznép tagjainak e társadalmi stílus szellemében éppenséggel e két lehetőség között van választásuk: megmaradni a maguk rendjének életkeretei között, beérve az alacsonyabb társadalmi és politikai rangsorral, vagy felemelkedni a társadalmi és politikai tekintetben vezető középosztályba, elsajátítván nem csupán annak életszínvonalát, hanem gondolatvilágát is. Ami itt elvben ki van zárva, az a lehetőség, hogy a társadalom alsóbb elemei, mint üyenek kerülhessenek felül, hogy politikailag emelkedjenek, a nélkül, hogy előbb a hagyományos társadalmi keretben is emelkedtek volna. Nagyatádi Szabó István nem alaptalanul tiltakozott a 'paraszt' elnevezés ellen.

Mert a ‘paraszt’ meg a ‘burzsoa’ a társadalomnak egy-egy öntudatos elemét jelenti, amely nem akarván egyéb lenni, mint éppen ‘faragatlan’ paraszt, vagy ‘közönséges’ polgár, ha módja volna rá, a parasztot, illetőleg a burzsoát tenné hatalmassá az államban is, azaz osztályállamot iparkodnék formáim. De a gazda, a kereskedő, a hivatalnok, habár hivatásának körében is maradván, ‘csiszolódni’ és ily módon a hagyományos társadalmi létrán is emelkedni akar: nem a maga ‘fajtáját’ akarja az állam urává tenni, hanem fel akar emelkedni abba a ‘fajtába’, amely hivatva van az államot vezetni.

A köznép sorából ekként felemelkedő ‘honorácior’ és ‘virilis’ elemekből az úri rend állandóan kiegészül azzá a ‘természetes’ arisztokráciává, amelyet Edmund Burke a nemzet nélkülözhetetlen alkatrészének mond, s amelynek létezésére alapított a parlamentáris képviselőlet klasszikus elmélete. Másrészről pedig még azokban az elemekben is, amelyeknek az ország egész lakosságát megillető felemelkedési lehetőség valóra váltása nem sikerül, és ezért lelkiileg meghasonlanak a fennálló társadalmi renddel és ennek szellemével, sőt még azokban is, akik ‘elvből’ fordítanak hátat az úri hagyományoknak, elpusztíthatatlanul tovább él az arisztokratikus érzület, csakhogy mintegy negatív előjellel: ‘parasztgóg’, vagy ‘polgári dölyf’ alakjában. Mindkettő voltaképp csak a snobnak kifordított kabátja, ami némely jelenségben itt-ott igen érdekesen nyilvánul meg: minő pl. a párbajmánia a polgári radikalizmus egyes magyarországi képviselőinél.

A társadalmi alkat egészen más lesz ott, ahol mint Csehországban, az arisztokrácia kisszámú, vagyoni életszínvonalban egyenlően magas, udvari és exkluzív szellemű, mert itt a nép gyermekének nem lehet reménye arra, hogy az úrnak — mint főúrnak — életszínvonalát elérje. A rendiség az ilyen társadalomban voltaképp kasztrendszerű volt. A jobbágy és a kézműves úgy tekint a feudális nagyurakra, mint holmi felsőbb lényekre, akiknek élete egy nagyszerű, de az ő számára irreális világ felszínén játszódik le, mint nagy pompával kiállított látványos színjáték, amelyben néha gyönyörködni lehet. Ha ily kasztrendszerű társadalomban a rendiség felbomlása s a kapitalisztikus világ kifejlődése megindul, az emelkedő polgárság soraiban csak a legelszántabb snob gondolhat arra, hogy a nagyúrnak „előkelő” élet- és világfelfogását magáévá tegye s ezzel vállalja a hallatlan nevetőségesség súlyos kockázatát: következésképpen a polgárság nem a régi társadalmi rend keretein belül és nem egyenként, hanem együttesen emelkedik s az új életszínvonalra, magával hozza a maga ‘plebejus’ szellemét: ‘közönségességét’.¹ S ha a régi alárendelt rendi pozícióban a maga értékeinek fenntartása mellett is tudatában volt ezek relativitásának: most, amikor a felszínre kerül, a nélkül, hogy mégis az urakkal egy szintre kerülhetne, értékeit, mint abszolút értékeket, kihívólag méri össze, állítja szembe az úri standardokkal.

Így keletkezik a ‘burzsoázia’ jellegzetes világnézete (azaz: saját értékelmélete) s így lesz az arisztokratikus-liberális középosztály helyett

¹ Angoloktól, akik Prágában jártak, hallottuk a megjegyzést, hogy a cseh intelligenciával társasági relációkat nem igen lehet fölvenni. Ők — a csehek — húzódnak ettől, mért nem tudják, hogyan kell viselkedni („they do not know how to behave“)

a demokratikus-egalitárius polgári osztály a társadalmi szerkezet uralkodó alkateleme. A vékony feudális réteg, mint pusztulásra ítélt csökevény, a polgári osztály uralomra jutását, ha kenyértörésre kerül a sor, nem gátolhatja meg. A polgárság tehát beülhet a nemzeti örökségbe s ha kezébe kerítette az államhatalmat, módja van rá, hogy politikáját immár nemzeti s ne merő osztálytekinetek vezessék. Mivel azonban ő a maga demokratikus-egalitárius világnézetéhez képest, a 'nemzet' és a 'nép' feudális szellemű megkülönböztetéséről tudni non akar, egy új nézőpontra van szüksége, amelyből a nemzet lényét, mivoltának ismérveit meghatározza: és ezt a nézőpontot találta meg a nemzetiségnek mint kultúrközösségen alapuló demokratikus politikai egységnek elméletében. A nemzetiségi elméletnek, a harcos nacionalisztikus világnézetnek és a kultúrpropagandának a túlsúlyra jutott demokratikus polgári osztályban gyökerező értelmiség a szülője s ezekből az elemekből épül a vehikulum, amelynek bakján a polgári osztály nemzet- és államfenntartó tényezővé válik.

Ez éppen a cseh polgári demokrácia esete is. Azonban hiába uralkodó réteg saját hazájában ez a polgári osztály, mégsem léphet fel asszimiláló súllyal a Felvidéken, mert nem kerülheti el, hogy képviselőiben az arisztokratikus Felvidék gyermeke csupán a 'felfuvalkodott plebejusz' s a 'parvenüt*' lássa. S még az is, akiben sanyarú helyzete, vagy ki nem elégitett becsvágya itt-ott úrgyűlöletet váltott ki a régi elmúlt rendben, még az is sokat könnyít magán azzal, hogy az új hatalmasokat viszont kényelmesen lenézheti. Anyagi előnyöket: materiális hatalmat, jólétet biztosíthat híveinek a cseh rezsím, de társadalmi javakat: tekintélyt, becsületet nem szerezhet nekik.

Ha tehát a felvidéki cseh uralom erősen emlékeztet is a Bachkorszakra, voltaképp még ennél is felületesebb jelenség, mert a Bachkorszak zsoldos bürokratáit a Habsburg-birodalomnak habár sok tekintetben megfoghatkozott, de meg nem tört fényű presztízse támasztotta alá: a cseh adminisztráció 'betolakodott'-nak tekintett mercenáriusai mögött azonban nincs egyéb, mint egy 'plebejus' voltában mélyen lenézett 'parvenü' demokrácia. Következésképpen nincsen csehszlovák állam, csupán bohémiai cseh állam és felvidéki cseh uralom, mert igazi államhatalom csak az, amely fölényes, amely benső, eredendő tekintélyénél fogva feltétlenül imponál és még érdekeink ellen is kiváltja belőlünk az önkéntes alávetést, mert parancsait elfogadjuk a helyes, a 'tisztességes' magatartás mértékéül. Az a hatalom azonban, amely nem imponál s amelynek csak a szervezett túlerőre való tekintettel engedelmessékedünk, — merő uralom: múlandó jelenség, amely minden pillanatban összedőlhet. S ezért a felvidéki cseh rezsím, ameddig fennáll, nem lehet más, mint 'imperialisztikus'. Csehszlovákia alig egyéb, mint a Habsburg-birodalom önkénytelen paródiája, a magyar-osztrák ellentét helyén a cseh-felvidéki ellentéttel. És a cseh imperializmus egész önkénytelenül sodródik azokra az utakra, amelyeken a 'boldog' Ausztria imbolygott századokon át. A csehszlovák osztrákok első rendszabálya a Felvidék koldussá tétele. A következtetés logikája világos: ha a tótot az emelkedés szükségkép a felvidéki társadalom középosztálya felé s ezzel

a magyarországi nemzet büvkörébe vonzza: lehetetlenné kell tenni számára az emelkedést, hogy ne lehessen több mint nyomorúságos proletár, hacsak nem hódol be a csehszlovák eszmének. Hogy ne lehessen újból Magyarországé, legyen inkább a bolsevizmusé a Felvidék!

AMIT a cseh nemzet nem adhat meg, eo ipso nyugodtan megadhatná a magyar: a felvidéki autonómiát. A Szlovenszónak a mai gyarmati státusból — a brit birodalmi közjog nyelvén szólva — a 'domínium'-státusba való emelkedése csakis Szent István birodalmába való visszatérés útján lehetséges. Mert aminő képtelenség volt a 'keleti Svájc*' eszméjének felvetése, amidőn nem különálló primitív egységek összefoglalásáról, hanem egy ősrégi eredetű egységnek szétagolásáról volt szó: oly önként kívánkozik a hasonlat a brit birodalomnak Nagy-Britanniából és a Domíniumokból álló föderatív részével. A 'dominium' ugyanis nem egyéb, mint a nemzetnek egy különszakadt része által alkotott szövetséges állam. Már pedig a Felvidék valósággal ma sem tartozik Csehországhoz: bizony csupán megszállt terület az, amelyen a csehek 'magyar uralom' helyett a felvidéki nemzettel találták magukat szemben, amely a magyarországi nemzetnek elszakadt integráns alkotórésze. Azért mondjuk így: 'magyarországi', mert azt hisszük, hogy ez a Natio Hungarica-nak helyes fordítása és minden tót könnyebből fogja elismerni ehhez a nemzethez való hozzátartozását, hogyha nem kell egyúttal magát a magyar etnosszal is azonosítania. Az arisztokratikus magyarországi nemzet a múltban sokféle nyelven gondolkodott s akkor egysége nem volt vitatható: azután jó ideig csak magyarul gondolkodott s akkor sikerült éket verni szívébe. A jövőben megint több nyelven fog gondolkozni, de talán ismét egységes lesz a Szent Korona kebelében ...

Hogy ez bekövetkezik-e, felvidéki vonatkozásban teljességgel a tótokon múlik. Fontos azonban, hogy tisztán lássanak: más választásuk nincs, mint nemzeti lét a Szent Korona égisze alatt, a magyarországi s ha éppen úgy tetszik: 'magyar-tót nemzet' kebelében — vagy helóta sors a cseh birodalomban. Mert a 'csehszlovák nemzet' merő fikció, de a 'magyar-tót nemzet' valóság, amelynek mély állam- és társadalomtörténeti alapjai vannak. Nem kisebb férfiú, mint Karéi Kálal, a jeles cseh író s a 'csehszlovák egység' lelkes apostola, állapította meg újabban, hogy 'tótok nyelvileg ugyan szlávok, lelkileg azonban, életfelfogásukban s kultúrájukban magyarok s ezért a csehek sohasem fogják megkedvelni s megérteni'.¹ A cseh birodalomban a tótok csupán kisebbségekhez: a tót néphez és a felvidéki társadalomhoz tartoznak. A 'kisebbség' újabban alkotott jogi kategóriája pedig oly másodrendű állampolgárok csoportjait jelenti, akiket a polgári szabadságjogok nem eo ipso, hanem csupán nemzetközi szerződéseken alapuló közjogi privilégium alapján illemez. A kisebbségi jog létesítése korántsem haladó, hanem egyenesen reakciós lépés,

¹ V. ö. Podhradzky György, A tótoklakta Felföld politikai és kultúrgeográfiája, (1924) 52. 1.

mert — bizonyára szükséges — korollárium a az új világrende-
 zésnek, amelyben burkolt lemondás rejlik az állampolgári jogegyenlőség
 liberális elvéről. A Saint-Germainben született privilégium szükség-
 jogot teremtett, mankóul az új, nyomorék Európának. S ma talán
 már könnyebb meglátni, hogy Nagy-Magyarország, amidőn elzárkó-
 zott a nemzetiségeknek jogi realitások gyanánt való elismerésétől,
 bárminő aktuális megfontolástól is vezetve, az állampolgári jog-
 egyenlőség nagy liberális elvét védelmezte. Az 1868: XLIV. t.-c.
 híres deklarációja: ‘Magyarország összes honpolgárai politikailag egy
 nemzetet képeznek, oszthatatlan, egységes magyar nemzetet, amely-
 nek e hon minden polgára, bármily nemzetiségű legyen is, egyenjogú
 tagja’ szenzációsnak mondható értelmezésben részesült a felvidéki
 magyar kultúrpropaganda legfőbb társadalmi szervének a EMKÉ-nek
 1893 szeptember 12-én kelt memorandumában, amely tiltakozik a
 nemzetiségi sajtó szabadságának némely oldalról indítványozott korlá-
 tozása ellen, többek között azzal érvelvén, hogy ez a nem magyar-
 ajkú állampolgárok közjogait csökkentve, az anyanyelv különbözősége-
 géhez jogi következményeket fűzne és ezáltal sokkal komolyabban
 veszélyeztetné az állam egységét, mint az egész nemzetiségi sajtó
 izgatása. 1867 óta követett nemzetiségi politikánk egyetlen komoly
 eredményét is kockáztatnák ezzel, azt tudniillik, hogy a nemzeti-
 ségeket nem ismertük el közjogi alanyokul, hogy államjogunk tud
 ugyan különböző anyanyelvű polgárokról, de nem tud a polgároknak
 ily alapon való szervezeteiről, nemzetiségekről.’ Már pedig mihelyt
 a polgárok egy kategóriáját bizonyos jogok élvezetéből kirekesztjük,
 magunk tesszük meg az első lépést a nemzetiségeknek jogi szervezé-
 séhez.¹ Az argumentumból szépen tűnik ki, hogy amaz idézett dekla-
 rációnak két fő passzusa: az, hogy a hon polgárai oszthatatlan egy-
 séges nemzetet alkotnak — és az, hogy ez utóbbinak viszont egyen-
 jogú tagjai mindnyájan: kölcsönösen feltételezi egymást. Csak akkor
 lehetnek a honpolgárok valóban egyenjogúak, hogyha fennállhat a
 jogvélelem, hogy mindenki hozzátartozik az államalkotó nemzethez —
 s nem csupán a ‘többség’. Nagy-Magyarország e vélelemmel állt — és
 bukkott.

Csehszlovákiának azonban nem lehet erre az álláspontra helye-
 kednie, mert a ‘csehszlovák nemzet’: még a komoly cseh reprezen-
 tások saját bevallása szerint is — legalább egyelőre — nem létezik,²
 a cseh nemzet pedig sem földrajzi elhelyezkedésénél, sem — mint
 láttuk — társadalmi szerkezeténél fogva nem alkalmas arra, hogy a
 kisebbségeket fölszívja magába. Következésképpen Csehszlovákia nem
 lehet egyéb, mint cseh nemzeti birodalom, a cseh ‘többség’ (?)
 önkényuralma a bekebelezett nemzeti, kulturális és etnikus kisebbsé-
 gek felett. A Felvidék ebben a keretben szükségkép a kolónia szere-
 pére van utalva.

Ezzel szemben a magyarországi nemzet a territoriális történeti
 egységnek a feudalizmusban gyökerező arisztokratikus, de liberális

¹ Közli Steier Lajos „A tót kérdés“ c. könyvében. 120. l. sk.

² Lásd a vonatkozó cseh és tót nézetek ismertetését: H. Hassinger ‘Die Tschechoslowakei’ c. művében. 215., 359. l. skk.

szellemű elvét képviseli. Nagy tévedés összekeverni a nemzeti eszmét a nemzetiségi eszmével: az előbbi a rendi világban gyökerezik és territoriális-történeti összetartozás az alapja — az utóbbi a polgári demokrácia szülötte és kulturális közösség az alapja. A kulturális közösségnek gondolata azután éppen a demokratikus felfogással való kapcsolódás következtében, egy logikai ugrással átvitetett az etnikus összetartozás elméletébe, amely utóbb létrehozta a mai torz Közép-Európát. Az ember azonban nem asztrál-testű lény, hogy a modern bécsi jogelmélet által feltalált 'normatív államterületen' élni tudna. Következésképpen a territoriális gondolatnak újból jogához kell jutnia s azoké a nemzeteké a jövő, amelyek, a középkorban gyökerezvén, a territoriális gondolatnak természetes hordozói. A magyar nemzet ezek közé tartozik. És amint egész állami berendezését ősidóktól kezdve, a kisebb territoriális önkormányzatokra: a vármegyékre építette, alkotmányának a nagyobb: tartományi önkormányzat gondolata sem idegen, mint azt kiváltkép Erdély és Horvát-Szlavonországok példája eléggé ékesen bizonyítja. S ha volt is az újabb múltban a magyar politikában erősebb centralizáló, egységesítő tendencia, amely éppen a kultúrpropagandát is felhasználta eszközül, ennek háttérben az a félelem lappangott, hogy egy foderalizált Magyarország kész prédája lesz a Habsburg 'összbirodalmi' törekvéseknek. Ez a félelem a Habsburg-birodalommal együtt a múlté. És Magyarország ezeréves fennállását összes néptörzseinek férfias erényei mellett bizonyára a nemzet alkotmányos nevelésében gyökerező erős reálpolitikai érzéknek köszönheti. Az ősi alkotmány és a haza integritásáért folytatott elszánt és soha nem lankadó küzdelmeiben ez a nemzet mindig tekintettel volt arra, hogy mi az a maximum, ami kitartással elérhető és mi az a minimum, ami becsülettel elfogadható. S az elérhető és elfogadható dolgok mértéke ma bizonyára más, mint volt a millennium éveiben.

OTTLIK LÁSZLÓ.